

- та вектори розвитку. *Вінницький національний технічний університет*. 2024. С. 12–16.
2. Данік Н., Торлопов А. Вплив цифрової трансформації на банківський сектор України // *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024. –Т. 3, № 3. С. 54–59. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/8052/8184>
  3. Орел О. Цифрова трансформація фінансової системи // *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2024. С. 54-59. URL: [https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/28939/3/OREL\\_5-2024\\_S54-59.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/28939/3/OREL_5-2024_S54-59.pdf)
  4. Nevara L.M., Zvierieva K.S. Правове регулювання цифрової трансформації фінансової системи України // *Вісник Ужгородського національного університету*. – 2025. – С. 28–34. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/07/28-2.pdf>

**УДК 336.221.8**

**Кузь В.І.**

к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту  
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

## **ДИСПРОПОРЦІЇ МІЖ ОПОДАТКУВАННЯМ ПРОДУКТИВНОСТІ ТА СПОЖИВАННЯ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Ефективне виконання завдань, що покладені на фінансову систему передбачає застосування інструментів, які забезпечують реалізацію нею ресурсоформуючої, розподільчої та стимулюючої функцій. У цих процесах важливе значення відіграє податкова система як нормативно визначений механізм фінансових відносин між платниками податків і зборів та державою. Одним із головних завдань її реформування є забезпечення оптимального рівня податкового навантаження на різні групи економічних суб'єктів.

За економічним змістом податки поділяють на податки на споживання та податки на продуктивність. Домінування у системі оподаткування окремих з них має непередбачувані негативні економічні або ж соціальні наслідки. Рішення про посилення виконання податковою системою фіскальної функції з наявними диспропорціями на користь оподаткування продуктивності зазвичай обґрунтовується не так економічними поясненнями як досягненням певних політичних цілей. Оподаткування продуктивності передбачає збільшення податкового навантаження на економічних суб'єктів, які створюють додану вартість. Оподаткування споживання передбачає охоплення більшої кількості економічних суб'єктів, призводить до підвищення цін на товари та послуги, що призводить до суспільного невдоволення.

У 2024 р. частка продуктивного оподаткування у загальній величині податкових надходжень становила ~57,8%, на споживання ~25,7% [1], що не відповідає загально світовим трендам – активне зміщення акценту з оподаткування продуктивності на оподаткування споживання. Така структура податкових надходжень сприяє деструктивним явищам в економічній системі: дестимулювання інвестицій та інновацій; тінізація бізнесу та заробітних плат, інших виплат найманим працівникам; сповільнення процесу створення

робочих місць; зниження міжнародної конкурентоспроможності; чутливість до економічних циклів, що може призвести до зменшення податкових надходжень від податків на продуктивність у майбутньому тощо.

Зміни в національній системі оподаткування, які практично реалізовані – підвищення ставки військового збору з 1,5% до 5,0% призвели до збільшення податкових надходжень. Проте мають мультиплікативний ефект на обсяги акумулювання податкових надходжень від непрямого оподаткування через зниження купівельної спроможності економічних суб'єктів, негативно впливають на рівень ділової активності та виконання платниками податків, покладених на них податкових обов'язків. Для зменшення бюджетного дефіциту та дотримання принципів соціальної справедливості та загальності оподаткування доречним є посилення податкового навантаження через інструменти оподаткування споживання, адже воно буде розподілено між усіма економічними суб'єктами.

Механізми непрямого оподаткування (податки на споживання) володіють ефективним інструментарієм зменшення податкового тиску на господарські операції, результатом виконання яких є отримання суспільно значимих товарів і послуг, ціни на які є чутливими для незахищених верст населення. До таких податкових інструментів відносяться невходження до переліку об'єктів оподаткування або звільнення від оподаткування низки господарських операцій, пільгові податкові ставки, преференційні податкові режими та статуси тощо. Це ще раз підкреслює більшу ефективність оподаткування споживання у фіскальному наповненні бюджету поряд із зниженням ризиків появи деструктивних явищ в економічній системі.

Планове рішення про забезпечення рівності платників податків в оподаткуванні податком на додану вартість, яке передбачає обов'язкову реєстрацію його платниками платників єдиного податку (пориг обов'язкової реєстрації – 4 млн грн) дозволить частково перенести фіскальне навантаження з продуктивності на споживання, тобто на значно більшу кількість економічних суб'єктів, а також дозволить нівелювати негативні явища, пов'язані із використанням спрощеної системи оподаткування з метою оптимізації оподаткування. Такі новації призводять до появи низки організаційно-методологічних проблем, у першу чергу пов'язаних із додатковими витратами платників податків на ведення обліку податкових розрахунків та податкових органів – на адміністрування, а також з необґрунтованістю порогу обов'язкової реєстрації.

Багаторічний досвід адміністрування податку на додану вартість багатьох країн дозволяє ідентифікувати проблему податкових преференцій, пов'язану із звільненням від оподаткування діяльності суб'єктів господарювання на основі критерію її доходності. Через значні адміністративні витрати та витрати на дотримання вимог щодо нарахування та сплати податку на додану вартість, податковим законодавством багатьох країн передбачене звільнення від обов'язкової реєстрації платником податку на додану вартість на основі отриманої величини доходу. Цей поріг звільнення може варіюватися. Деякі

країни, такі як Болгарія, вимагають від усіх суб'єктів господарювання реєстрації, тоді як Велика Британія має один з найвищих порогів звільнення – £85000 [2, с. 9]. Для країн Європейського Союзу межа обов'язкової реєстрації платником податку на додану вартість становить €85000 [3].

Суб'єкти господарювання при прийнятті рішень щодо масштабування бізнесу повинні враховувати необхідність отримання статусу платника податку на додану вартість, а отже й невідворотне збільшення витрат на виконання облікових завдань, що робить таке рішення компромісом між отриманням додаткових доходів та понесенням додаткових витрат або ж між недоотриманням доходів та економією витрат на організацію та ведення обліку розрахунків з податку на додану вартість.

Отже, подальше посилення фіскального тиску на продуктивність (зокрема через підвищення військового збору) створює негативний мультиплікативний ефект, тоді як поступове зміщення акценту на непряме оподаткування (оподаткування споживання) через розширення бази оподаткування податком на додану вартість та перегляд порогів обов'язкової реєстрації дозволяє рівномірніше розподілити податкове навантаження між усіма економічними суб'єктами. Ефективність такої трансформації залежить від впровадження зважених податкових преференцій для соціально значущих товарів та запровадження ефективних підходів до адміністрування податків, які забезпечать оптимізацію адміністративних витрат, що забезпечить компроміс між фіскальною стійкістю держави та стимулюванням ділової активності реального сектору.

#### **Список використаних джерел:**

1. Надходження податків і зборів. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/nadhodjennya-podatviv-i-zboriv--obovyaz/nadhodjennya-podatviv-i-zboriv/>.
2. Slemrod J., Velayudhan T. The VAT at 100: A Retrospective Survey and Agenda for Future Research. *Public Finance Review*. 2022, Vol. 50(1). P. 4-32.
3. Про спільну систему податку на додану вартість: Директива Ради 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_928#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928#Text)

**УДК 336.76:338.2(477:4-6ЄС)**

**Луцик О.М.,**

аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту

**Шаран А.Ю.,**

студентка III курсу кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту

Львівський національний університет імені Івана Франка

## **ВИКОРИСТАННЯ ЗЕЛЕНИХ ОБЛІГАЦІЙ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЗРУЙНОВАНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ЄС**

В умовах повоєнного відновлення економіки України, важливим завданням буде залучення достатнього обсягу фінансових ресурсів, за